

Engagerat

En tidning om vård och behandling
#1 | Juni 2015

Tema:

Livet på institution
då, nu och framöver

Att klara det svåraste

UR INNEHÅLLET

- 4** *Vi har inga gränsvärden för sociala risker*
- 6** *Tema: Livet på institution då, nu och framöver*
- 7** *Barnhemsbarnens historia på Göteborgs Stadsmuseum*
- 10** *Om vardagen på en institution*
- 12** *Solsidans arbete med barn med uppgivenhetssyndrom*
- 16** *Ankomstboendet Herkules*
- 18** *När verksamheten provas*
- 19** *Grynings utbildningar*

Vanvårdsutredningen, beställd av Regeringen och färdigställd 2011, och nu också Göteborgs Stadsmuseums utställning **Barnhemsbarn**, ger en svårsmält bild över vad barn i samhällets vård under 1900-talet kunde utsättas för. Många är de som än idag lever med följderna av "vården".

Men förändringen och utvecklingen av samhällets socialvård och barnavård hade påbörjats långt innan den statliga utredningen gjordes och utställningen ställdes samman. Den nya Socialtjänstlagen 1982 kom med ett perspektivbyte, från att samhället varit kontrollerande och styrande till att socialtjänsten skulle vara stödjande för individen.

Idag finns höga kvalitetskrav på all institutionsvård. Varje institution inspekteras årligen minst två gånger av IVO, Inspektionen för vård och omsorg, som genomför både planerade och oplanerade besök. Och vid varje inspektion pratar inspektörerna med de placerade barnen för att höra hur de upplever att de har det. Barnen ska också informeras av socialtjänst och institutionspersonal vart de kan vända sig om de vill berätta om sin situation. Varje barn och ungdom ska kunna känna sig trygg och säker i sitt boende.

Men även om utvecklingen har gått framåt så kan vi alltså ta lärdom av historien och berättelser från de människor som blivit utsatta. Gryning bjöd därför in samtliga chefer i bolaget till en guidad visning av utställningen **Barnhemsbarn** på Göteborgs Stadsmuseum med efterföljande reflektion och diskussion. Ta gärna del av diskussionen längre fram i tidningen.

Gryning vill ligga i framkant vad gäller kvalitet på våra insatser och vi arbetar ständigt med verksamhetsutveckling på alla nivåer. Vi vill att varje barns röst ska vara hörd, att varje barn efter ålder och mognad ska vara med och påverka sin situation och sin vård. Alla som bor i våra verksamheter har rätt till utvecklingsstöd varje dag. I detta nummer beskriver vi, till exempel Solsidans verksamhetsutveckling när det gäller barn med uppgivenhetssyndrom.

Längre fram i tidningen får du också veta mer om vårt nya ankomstboende Herkules som är ett direkt samarbete med Göteborgs Stad. Projektet inleddes förra hösten då det var svårt att lösa "tak över hu-

REDAKTION

Engagerat ges ut av Gryning Vård

Adress: Box 5154, 402 26 Göteborg.

Besök: Kålltorpsgatan 2, Göteborg

Tel: 031-7033950

Webb: www.gryning.se

Ansvarig utgivare:
Katarina Ahlqvist

Redaktör:

Therese Hurtig Martinsson, 0705-887255

Redaktionskommitté: Majlinda Bunjaku,
Therese Hurtig Martinsson, Birgitta Flärdh,
Katarina Ahlqvist

Produktion: Factum/Litorapid media

Foto: Om ej annat anges är fotografierna
tagna av personer inom Gryning
eller redaktionen

vudet” för ensamkommande ungdomar. Efter ett konstruktivt arbete i bred samverkan har enheten nu öppnat.

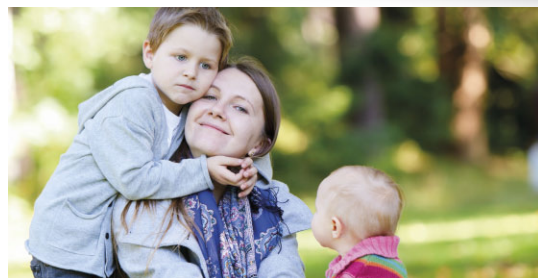
Gryning har hög kvalitet i verksamheten, men vi kommer att fortsätta att söka efter förbättringsområden. Vi finns, för en kortare eller längre tid, med i ett barns eller en familjs liv och det är vårt ansvar att under den tiden bidra till tillfälliga och/eller varaktiga förändringar av livsvillkoren för alla dem som möter oss på våra institutioner eller i vår öppenvård. Vi vet att vi kan göra skillnad!

Katarina Ahlqvist,
verkställande direktör
katarina.ahlqvist@gryning.se

HÖR AV DIG!

Det är viktigt för oss att tidningen engagerar våra läsare. Hör av dig med synpunkter på tidningens utseende, innehåll och/eller med idéer om intressanta reportage vi inte gjort än.

Skriv till
engagerat@gryning.se

Det gemensamma alternativet!

Gryning Vård är en offentligt ägd samhällsaktör som sätter människan i centrum och bidrar till social hållbarhet. Verksamhetens medel används för ständig utveckling, i nära dialog med ägarkommunerna i Västra Götaland.

- Institutions- och öppenvård för barn, ungdomar och familjer
- Jour- och familjehem
- Beroendevård
- Boende för ensamkommande flyktingungdomar
- Enhet för insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck
- LSS-boende

GRYNING
www.gryning.se

I tjugio år har Kungälvsläraren Christer Mattsson arbetat mot högerextremism och intolerans på ett långsiktigt, handfast och framgångsrikt sätt. Han har synat konsekvenserna av bristande social hållbarhet i samhället. Gryning bad om en lektion för att lära sig mer.

– **Många föremål vi** har omkring oss innehåller farliga ämnen och därför sätter vi upp gränsvärden för hur mycket gifter vi får utsättas för. Men vi har inga gränsvärden för hur många sociala risker som barn får exponeras för. Socialtjänsten träder in när de sociala riskerna har lett till ett problem, säger Christer Mattsson.

Det här är något som stör honom. Ett stöd måste komma in mycket tidigare, även om det innebär en kostnad. Christer Mattssons eget arbete med unga som har högerextrema åsikter, Toleransprojektet, kostar årligen en miljon kronor i Kungälv. Men enligt en utvärdering sparas samtidigt 290 miljoner kronor på utgifter som aldrig behöver läggas ut, vilket skulle kunna bli konsekvensen av våldsbrott, utredningar inom socialtjänst, bristande skolgång eller framtida arbetslöshet. I Sverige har vi en ganska utbredd social sammanhållning där rätten till utbildning, omsorg och sjukvård tas för given. Men det finns också områden som inte är så trygga, menar Christer.

– Där är det normalt att betygen i nian är låga, att en fjärdedel av kompisarna har lagtvingande insatser hos socialtjänsten eller att det säljs droger helt öppet. Det är att exponeras för risker, det blir en förskjuten normalitet. Min uppfattning är att vi har ett kollektivt ansvar för att barn inte ska växa upp på det viset, de har inte bett om att födas in i det sammanhanget.

Prekariatet – den grupp som har väldigt svårt att ta sig ur en marginaliserad livssituation bestående av arbetslöshet, kortsiktiga perspektiv, bidragsberoende – blir allt mer permanent och i den miljön växer barn upp. Utanförskapet är dyrt, alla förlorar på det. De ökande klyftorna medför att Sverige mellan 1990-2010 har förlorat en femtedel av sin tillväxtpotential, enligt OECD, och när tilliten till samhällskontraktet bryts ner tar det lång tid att bygga upp igen.

– Alla människor söker ett sammanhang som ger en identitet och mening åt livet, framför allt under ungdomstiden och idag sträcks den ut mycket längre. Vad gör vi med den perioden? Jo, vi försöker förstå vem vi är, vad vi vill och då påverkas vi om vi växer upp i områden

Kungälvsläraren Christer Mattsson har arbetat mot högerextremism och intolerans i många år.

med höga sociala risker och väldigt dåliga förutsättningar. Vi vill fortfarande vara någon.

Mycket pengar läggs på medelklasspojkar fritid i form av fotboll, ishockey och stora arenor. Men många unga står utanför dessa platser och därför skapades "Trygga ungdomsmiljöer" för att fånga upp även de unga i Kungälv som inte deltar i föreningslivet. Fritiden har en oerhört stor betydelse för identitetssökandet och det behövs fler alternativa arenor.

Christer Mattsson ger ett exempel på en grupp ungdomar som klättrade upp på taket på en skola. Först var det en lek, men snart började de sparka sönder ventiler som kostade mycket pengar att laga. När ungdomarna fick frågan vad de ville göra svarade de att de ville ha en gård där de kunde meka med bilar och motorer. De fick sin gård och efter det har det inte varit någon skadegörelse på skolans ventiler.

– Vi har definitivt sparat in pengarna, men vad som är viktigare är att vi har skapat en ny arena där några av ungdomarna får ta ansvar för att sköta gården. Det är ett sätt att påverka hela gruppen och de kollektiva normerna. Då ökar också sannolikheten för att de individuella insatserna förbättras om en ungdom kommer till en miljö som är mindre riskfylld och mer kreativ.

Christer anser att skolans uppgift inte bara är att prestera ett PISA-resultat utan att den ska lägga grunden för att kunna möta människor med olika bakgrund och åsikter. Även de som avviker. I alla år som han har jobbat med nazister har han sett de skötsamma elevernas avståndstagande mot de killar och tjejer som lever med intoleranta åsikter. Bemötande är extremt konfrontativt.

– Ingen blir nazist över en natt. Det är en lång process där man har uteslutits ur den gemensamma värdegemenskapen. Vill man minska homofobin i ett klassrum ska man inte tränga in dem som har sådana åsikter i ett hörn, utan istället ge dem förutsättningar att tänka över sin egen position. När jag möter någon med tankar som avviker från mina kan jag vara helt säker på att mina tankar också avviker lika mycket från deras. Vi måste kunna möta dem istället för att stänga ute dem.

Vi behöver alltså räkna på ett annat sätt. Tidiga sociala investeringar kan ge ett utfall långt senare och kanske i en annan kommun. Slutsatsen blir att en beställare av institutionsvård bör fundera över vilken insats som får bäst rehabiliteringseffekt, snarare än att se på kostnaden.

– Hemmaplanslösningar har ofta introducerats som ett billigare alternativ till institutionsvård, men det tror jag är en dålig utgångspunkt. Det är ointressant på längre sikt om det är institutionsvård eller en hemmaplanslös-

Alla människor söker ett sammanhang

ning som misslyckas. I ett fullständigt utanförskap med kriminalitet och missbruk så kostar det samhället 20-30 miljoner i alla fall. Det är kortsiktigt att fundera över vilken vårdform som är billigast under budgetåret. Vi måste se på vilken vårdform som har bäst rehabiliteringseffekt, säger Christer och fortsätter:

– **Generellt är det** nog bättre att vara på hemmaplan om man får det att fungera, men då är det också viktigt att jobba med de kollektiva normerna i olika grupperingar, alltså hela kompisgänget. Sitter vi i ett enskilt rum och pratar så kan en ungdom vara ärligt ångerfull, ledsen och känna sig motiverad att förändra sitt liv, men sen kommer han eller hon tillbaka till sin miljö där alla riskerna finns.

Christer Mattsson berättar om fler lyckade projekt:

– Vi jobbar mycket med yngre barn också. Många barn kommer aldrig till musikskolan eller någon annanstans heller för att föräldrarna inte har det sociala kapitalet som gör att de tar sina barn till en musikskola. Då får vi göra det istället. Om vi menar allvar med att alla barn har rätt till kultur och att uttrycka sig själv, då måste vi kanske rikta en del resurser dit. Det viktiga är kanske inte att lära sig spela ett instrument utan att de får känslan av att de är värda att följa med någonstans.

Text och foto: Hans P.A. Karlsson

TEMA:

*Livet på institution
då, nu och framöver*

Koltbarn (barn över ett år) på en av Vidkärr barnhems två avdelningar för koltbarn. Det var den yngsta gruppen av barn på Vidkärr. Foto från 1940-talet. Bild: Privat fotoalbum, Region- och Stadsarkivet i Göteborg.

Barnhemsbarnens historia berättas på Göteborgs Stadsmuseum

En utställning om barnhemsbarn och fosterhem visas på Göteborgs stadsmuseum till och med den 23 augusti. Vittnesmål och brotts-tycken ur Vanvårdsutredningen skildrar omhändertagna barns upplevelser. Gryning gjorde ett besök för att reflektera över sin egen roll och samhällsvården idag.

Peter:

– Det första jag tänker på i förhållande till utställningen är vilken risk det innebär när samhället skiljer barn från deras föräldrar, både då och nu. Man måste alltid väga

den risken mot att barnen är kvar hemma. Vi är säkert bättre på att bedöma det idag jämfört med tidigare. Det gjordes då i all välmening och så görs det nu också. Men det är svåra bedömningar och ofta en slags gråzon där risker måste vägas mot varandra.

Lina:

– Socialtjänsten har ansvar för att leverera goda vuxen-förebilder som kompletterar föräldrarna och det är de tjänsterna som köps av Grynings institutioner och familjehem. Sen ska ju inte föräldrarna försvinna ur bilden bara för att de inte har vårdnadsansvaret.

Det begicks en hel del övergrepp på institutionerna förr. Hur ser man inom Gryning på det idag?

Katarina:

– Det är mycket allvarligt att barn utsattes för övergrepp när de var i samhällets vård. Det är stor skillnad på hur det fungerar idag. Metoder, kunskaper och verksamheter som helhet är annorlunda.

Hur reagerar barn och unga när ni som personal sätter gränser för dem idag? Upplevs det som ett slags kränkning?

Lina:

– Själva gränssättandet tror jag att barn och ungdomar tycker om, det är skönt när de får spelregler och att var-

Närvarande: Katarina Ahlqvist, VD. Peter Nilsson, verksamhetsområdeschef. Lina Källsmyr, enhetschef för Boda Familjecentrum Borås.

dagen blir begriplig och förutsägbar. Man kommer kanske från en miljö där man aldrig kan veta vad som händer. Det är viktigt att barnen förstår varför de bor på en institution, hur länge och vilka som finns där. Barnet ska vara med i den långsiktiga planeringen. Det ska veta vem som är chef och vart de kan vända sig om de är missnöjda.

Katarina:

– Gryning ger vård utifrån bästa förmåga och den kvalitetssäkring och kunskap som finns idag, men vi måste vara ödmjuka för att vi inte vet vad som kommer att sägas om dagens samhälle om trettio år. Samtidigt, om vi ser tjugo år tillbaka så har det hänt väldigt mycket bra på området. Ändå brottas vi med de bilder som kommer fram i utställningen eftersom många tror att det fortfarande är så där på institutioner.

I dagens barn- och ungdomsvård är kvalitet och uppföljning av insatser i stort fokus, bland annat för att minimera riskerna för att någon far illa under tiden man är i familjehem eller på institution. Lagar och föreskrifter är också tydliga med vikten av att barn och unga ges möjlighet till delaktighet och att de blir lyssnade på.

Peter:

– Inom Gryning görs flera olika insatser för att säkra att vården som bedrivs håller hög kvalitet. Ett inslag som är nytt för i år är att alla klienter får svara på en enkät med frågor om hur de upplevt tiden på Gryning. De allra flesta tycker det är roligt att fylla i enkäten och Grynings resultat är genomgående positiva. Till exempel upplever så gott som alla att personalen har lyssnat på dem och de allra flesta har känt sig delaktiga i sådant som varit viktigt för dem.

En annan viktig aspekt – och där skillnaden är stor jämfört med hur det var förr – är att göra det tydligt hur man ska göra och vart man ska vända sig om man upplever att något inte fungerar som det borde. Vid ankomsten till en institution är Gryning alltid tydliga med vem som är chef på enheten respektive vem som är kommunens socialsekreterare och att det är till dem man ska vända sig om man har synpunkter eller inte är nöjd.

Lina:

– Den socialsekreterare som ansvarar för barnet kan ha samtalen på institution eller utanför familjehemmet. Då är det viktigt att hitta ett förtroende hos barnet. Om det framkommer någon form av missförhållande eller övergrepp så ska barnet inte behöva komma tillbaka till familjehemmet eller institutionen igen utan omplaceras direkt.

Katarina: – När barnen förr kom till barnhemmet fick de lämna sina kläder och skulle alltid bada för att bli rena, oavsett om det var dag eller natt. Sen på med institutionskläderna. Idag har man fokus på trygghet i mottagandet.

Vidkärrs barnhem omgärdades av nätstängsel med taggtråd. Barnens kläder var märkta med VB så att det syntes att de kom från Vidkärr när de gick i skolan.

Katarina: – Idag är våra enheter geografiskt anpassade och diskret placerade i vanliga villakvarter och bostadsområden. Det är integrerat och vi har små subtila skyltar, om det överhuvudtaget finns några skyltar.

Katarina:

– Vi fortsätter även att utveckla Gryning genom att inte lägga problemet på barnet utan vänder på det, att det är vår verksamhet som prövas när svåra situationer uppstår. Det är en helt annan betraktelse. Det är vi som måste ändra på oss och utvecklas för att klara av en klientsituation. Målet är ju inte bara att det ska gå bra på institutionen, utan även när de flyttar ifrån oss.

Lina:

– Men det är inte alltid glasklart vad som är ett lyckat resultat i en placering, det är beroende på vem man frågar. Om socialtjänsten ger oss ett uppdrag där vi ska utreda en föräldraförmåga och vi kommer fram till att en insats på hemmaplan inte fungerar, utan föreslår att barnet ska placeras i ett familjehem eller på en institution, då har vi uppnått målet för vi har kommit fram till vilken insats som behövs. Det är behövligt för barnet, men föräldrarna ser inte alltid det som ett gott resultat. Det finns en stor variation inom Gryning. I min verksamhet i Borås finns både öppenvård på hemmaplan, lägenhetsboende och institution. Vi kan röra oss mellan dessa insatser utifrån uppdragets karaktär, placeringen kan inledas på institution och övergå i lägenhetsboende och sedan öppenvård.

Peter:

– Ja, vi har många fler alternativ idag, tidigare fanns det bara två alternativ. Hade man svårigheter så fick de antingen vara kvar hemma eller så blev de placerade, men idag kan vi erbjuda mycket mer.

Katarina:

– Just nu har vi en utmaning i att försöka utveckla fler platser, det är många behov av olika karaktärer som behöver tillgodoses. Det är så viktigt att personer med stora behov och svår problematik får rätt hjälp. Det påverkar oss alla om samhället inte klarar att erbjuda stöd och hjälp till de mest behövande och här har Gryning en stor och ansvarsfull uppgift att utveckla den vård som kommunerna behöver.

– Vi får aldrig glömma den historia som finns inom vårt verksamhetsområde. Många har farit illa och blivit svikna av samhället när de egentligen borde ha fått hjälp och stöd. Den medvetenheten ökar vårt engagemang än mer för att idag skapa bra och hjälpsam vård för alla som kommer till Gryning.

Text och foto: Hans P.A. Karlsson

– Det är skönt att komma tillbaka till Gryning

I ett villakvarter i Göteborg finns en av Grynings institutioner för unga med behov av extra stöd, omsorg och trygghet. Att inte utmärka sig i den fysiska miljön är ganska vanligt i dagens institutionsvärld.

Tegelvillan ligger integrerat bland andra villor i en sluttning, med egen altan och trädgård. Emil, 18, rör sig hemtamt i huset, men han säger att det är lite som att bo på hotell eftersom han delar utrymmet med fyra andra ungdomar och en personalgrupp. Fast det är också ett hem som han hjälper till att hålla i ordning. De senaste fyra åren har han bott på flera institutioner och familjehem, både privata och kommunala, men det är här han vill vara.

– Jag bad själv om att få komma hit. Jag känner direkt att det är skillnad här jämfört med andra boenden jag varit på. Vad de köper in, hur mycket de bryr sig om oss, om vi åker ut och gör något extra. Här finns utbildad personal och de har tid att prata om allt så länge jag behöver, säger han.

Det Emil spontant upplever att han är missnöjd med är att internet på en lovdag stängdes av redan klockan 23:00 istället för 23:30. Informationen om den förlängda internettiden hade inte gått fram vid överlämningen mellan personalen tidigare på dagen. En annan sak är att det kan vara störande att bli väckt tidigt på morgonen. Men han vet att det hänger ihop, internet stängs av för att man inte ska ligga och surfa hela natten och sen inte orka gå upp till skolan nästa dag. Fast nu var det ju lov...

– Det är lite surt att vi missade en halvtimme, men det är okej att det finns regler och att personalen lägger sig i och säger ifrån. Om det är något problem så tar vi upp det på måndagsmötet.

Efter intrycken från utställningen om barnhemsbarnen förr känns skillnaden som natt och dag. De stora salarna, likformigheten och det opersonliga är borta. Istället är det delaktighet, engagemang och frihet under ansvar. Enhetschef Anna-Lena Brännberg-Grundel tror att behandling sker mycket bättre på små enheter där alla har möjlighet att bli sedda, även om det inte är det mest ekonomiska.

– Vi har maximalt fem ungdomar här och vi har kanske lite tajtare struktur än en vanlig familj, först utifrån att

skydda ungdomen och sen för att skapa ett innehåll. Men det är ändå relevanta regler. En tonåring får inte springa ute hur som helst och det får de inte i en familj heller. Skillnaden är att vi är många fler vuxna som kan skydda och stötta. Ju mer förtroende vi bygger upp och ser att de klarar av desto mer kan vi släppa efter, säger hon.

De flesta av ungdomarna kommer från otrygga miljöer, men de måste ändå själva godkänna att de vill försöka att bo på institutionen. Den ursprungliga familjen är viktig, det är den som finns kvar när de lämnar institutionen och de måste hitta sätt att hantera sin familj oavsett om den är bra eller dålig. Men eftersom de vanligtvis stannar ganska länge, ibland flera år, så hamnar de i en struktur där de får ansvar för egna uppgifter och lär sig bygga upp en ny vardag med skola och fritid.

– Vi hjälper till med matlagning, städning, tvätt eller att bara stötta varandra. Det känns som att vi är en speciell grupp, att vi hänger ihop, men det beror mycket på hur man själv mår, om man vill vara ifred, säger Emil.

Det blir allt vanligare att pojkar och flickor blandas i en grupp eftersom det är så samhället ser ut. Anna-Lena försöker alltid att matcha gruppen så mycket som möjligt när det kommer någon ny. Hon ser vem som kan fungera med de andra. Rätt individ kan lyftas av gruppen medan fel individ kan sänka de övriga. I så fall gör hon allt för att lotsa individen vidare till ett annat ställe inom Gryning som kan fungera bättre.

– Vi hjälps åt eftersom vi har sådan bredd i bolaget. Jag tycker att medvetenheten och kvaliteten i den sociala barnvården har ökat rejält, bara under min tid. Kritiken mot institutioner handlar ofta om stora verksamheter där grupper börjar leva ett eget liv. Idag arbetar vi med miljöterapi och pratar mycket mer om förhållningssätt jämfört med för tjugo år sedan. Vi kan ligga steget före och lägga tillräkta, vi är strukturerade och ställer höga krav på dem som jobbar.

Anna-Lena Brännberg-Grundel och Kerstin Alexandersson, enhetschef respektive biträdande enhetschef inom Gryning.

Medvetenheten har ökat kring riskerna med att placera barn och ungdomar utanför deras hem. Man är också mer medveten om personalens situation.

– Det är ett tungt jobb där vi kan behöva sätta gränser som kan vara jobbiga. Vi måste stå ut med att bli idiot-förklarade och ifrågasatta, säger Anna-Lena.

Björn Ågren är Emils kontaktperson och står honom lite närmare. De kan gå på bio, gå ut och äta eller ta en längre resa med övernattning när tiden är mogen för det. Det kan vara på hotell eller ett tält i skogen då ungdomen och kontaktpersonen tillbringar mycket tid tillsammans.

– Då delar vi ofta med oss av oss själva också, de får veta lite mer om oss som personal när vi lär känna varandra. De får ett förtroende att förvalta och de vill inte göra oss besvikna. Men ibland måste vi bråka, det kan vara jobbigt när det blir strider även om det ofta kommer något bra ur det också. Det bidrar till en normalisering. Allt blir inte svart eller vitt, säger Björn.

När han kommer till arbetet stämmer han av om något har hänt som han bör känna till, knackar på hos ungdomarna och kollar vad de gör eller påminner om något på veckoschemat. Han ser till att ungdomarna kommer iväg till skolan. De planerar matinköp, spelar spel, dricker kaffe och läser tidningen eller tittar på TV tillsammans.

– När det fungerar väl är det ett fantastiskt jobb, ett vardagligt arbete som ibland inte känns som ett arbete. Vi sätter inte ungdomarna i någon behandlingsstol utan

det är ständig behandling genom att vi befinner oss i den goda miljö vi försöker skapa här. Här säger vi snälla saker till varandra och har trevligt ihop. Vi ser till att inte ta över det kaos som de kan ha levt med tidigare och efter hand får de en annan bild av hur livet kan vara, förklarar Björn.

Om rutinerna upprätthålls märks det om något inte fungerar. Då är det ofta något annat som är problemet, som att ungdomen har fallit tillbaka i ett gammalt beteende. Då försöker Björn vara där och fånga upp dem.

– Ibland blir det missförstånd och någon blir besviken, men vi kan vara bra ändå. Man behöver inte sträva efter det perfekta samtalet eller de perfekta frågorna. Får vi till den lugna vardagsmiljön där ungdomarna trivs så sker behandling, då är vi där vi ska vara. Ibland hör jag folk som säger att de gör ett bra jobb, men här kan jag känna det, att det blir bra.

Text och foto: Hans P.A. Karlsson

VILL DU VETA MER?

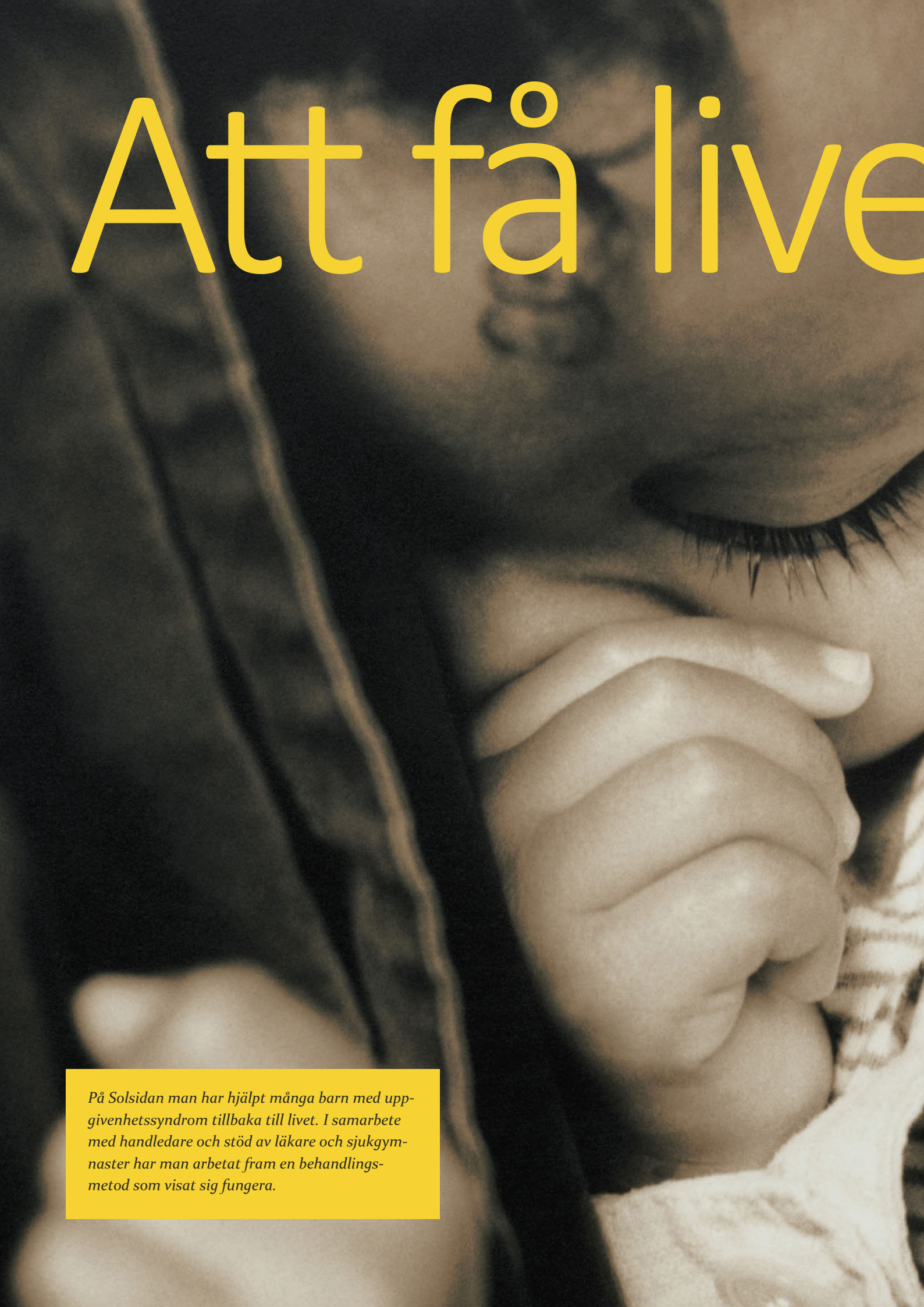
Verksamhetsområde Ungdom

Verksamhetsområdeschef Peter Nilsson

Tel 031-7034141

peter.nilsson@gryning.se

Att få live

På Solsidan man har hjälpt många barn med uppgivenhetssyndrom tillbaka till livet. I samarbete med handledare och stöd av läkare och sjukgymnaster har man arbetat fram en behandlingsmetod som visat sig fungera.

et tillbaka

På Solsidan i Skara har personalen lyckats få tillbaka barn med uppgivenhetssyndrom till livet. Snart kommer en bok om hur man arbetat.

– Det är en så framgångsrik metod att vi ville dokumentera den, säger Carina Jönsson som intervjuat de anställda och skriver boken i samarbete med Micael Jönsson som varit handledare på Solsidan.

Det var 2005 som de första "apatiska" barnen skrevs in på Grynings behandlingshem Solsidan. Barn med samma symptom fanns på andra ställen och de var mycket svårbehandlade. Samtliga kom från flyktfamiljer som väntade på asyl.

– Det man gjort på Solsidan, som andra inte har gjort, är att man i många fall arbetat för att dela på barn och föräldrar under en period. Det handlar inte om dåliga föräldrar, men de har förlorat förmågan som förälder som en följd av de trauman de lider av. De som drabbats av dessa symptom är ofta bland de äldre i syskonskaran eller ensam barn. Ibland har de tagit hand om hela familjen, berättar Carina Jönsson och tillägger:

– På Solsidan får de möjlighet att komma ur en destruktiv situation, slippa ständiga samtal och ångest för framtiden, få en struktur och en vardag med rutiner, som barn ska ha.

– Föräldrarna gör inget av ondo, de vill skydda sina barn och tror att de kanske har en hjärnskada. De behandlar barnen som sjuka och talar ofta inför barnet som om det inte är där. Vi har gjort tvärtom, vi behandlar bar-

nen som friska – det är nyckeln till allt vi gör, förklarar Clara Ögren, behandlare på Solsidan.

Clara är en av de åtta ur personalen på Solsidan som Carina har intervjuat. Clara beskriver i vilket tillstånd barnen varit när de skrivits in:

- Det är inget fysiskt fel på dem. De har sina normalfunktioner, men ändå kan de sitta i rullstol, bli sondmatade och ha blöja. De har stängt av alla sina funktioner – men de finns där. För oss växte det fram hur vi skulle jobba med dem. Det handlar om att både frustrera och stimulera barnen för att få en reaktion.

Den som såg dessa barn i olika nyhetsinslag fick intrycket av att barnen sov.

- Ja, de har ofta ögonen slutna, men de sover inte. I efterhand har de kunnat berätta att de till exempel hört och identifierat vem som kommit in i rummet. ”Det var du som alltid visslade”, är en kommentar vi fått.

När föräldrar och barn separeras har det gått snabbare att få reaktion från barnen.

- Föräldrarna vill ha kuddar runt dem och att de ska sitta bakåtlutade – och att det ska var tyst och mörkt runt barnet. Vi släpper in ljus, sätter på musik och stimulerar på olika sätt. Vi utgår från att barnet kan sitta upp, det är ju inget fel på ryggraden. Om en arm ramlar ner från

rullstolen, då springer vi inte fram och lyfter upp den direkt, istället frustrerar vi barnet genom att vänta en liten stund.

Clara tillägger att detta förstås har gjorts gradvis. Små saker som ska fungera som stimulans till en reaktion.

- Om föräldern är inställd på att hjälpa till har vi frågat vad barnet brukat tycka om, kanske en enkel sak som Coca-Cola. Då kan vi droppa lite i munnen på barnet när vi har fredagsmys, förklarar Clara.

Hon berättar att alla föräldrar inte varit positivt inställda till att hjälpa till.

- De har haft svårt att förstå vad vi gör och i de flesta fall har vi fått separera barn och föräldrar. Sedan, när barnet tillfrisknat, jobbar vi på en återförening. De lämnade ett svårt sjukt barn till oss och får tillbaka ett friskt. Det kräver lite invänjning.

Har det gått snabbt att få en reaktion från barnen med det förhållningssätt ni har arbetat fram?

- Ja, ofta får vi en reaktion ganska snabbt. Det kan vara något litet. Barnet kanske vänder sig i sängen, eller vi får ett leende. Ofta har det börjat med att de ler och sedan skrattar de. Vi i personalen skojar och busar mycket, det är svårt att hålla sig för skratt när vuxna betar sig så.

Clara berättar att tillfrisknandet kommer gradvis.

Till vänster:

Psykoterapeuterna och socionomerna Carina Jönsson och Micael Jönsson har gjort djupintervjuer med åtta anställda på Solsidan.

Till höger:

Clara Ögren på Solsidan har aldrig sett något tecken på att barnen man behandlat skulle vara drogade eller låtsas, som det spekulerats i. – Det är fantastiskt när man får en reaktion från dem. Det går gradvis, men vi har kunnat hjälpa de flesta.

VILL DU VETA MER?

Solsidan

Enhetschef Kerstin Ymsjö

Tel 0511-208 00

kerstin.ymso@gryning.se

Många börjar gå innan de börjar äta eller tala. De flesta av det 30-tal barn som behandlats på Solsidan sedan 2005 har fått tillbaka alla sina funktioner.

Idén till att skriva en bok om Solsidans metod att behandla barn med uppgivenhetssyndrom (som det numera kallas) kommer från makarna Carina och Mikael Jönsson, båda psykoterapeuter och socionomer.

De har tidigare bland annat skrivit boken Miljöterapi. Eftersom Mikael länge varit handledare på Solsidan funkar det bättre att Carina gjorde intervjuerna med personalen. Hon är full av beundran för personalens förmåga att arbeta i nuet:

– Det är helt nödvändigt för dem att jobba med det basala, här och nu, och lämna den situation barnet och familjen befinner sig i med sitt asylärende åt sidan. De kan inte tänka på vad som händer sedan, när barnet kommer hem. Men, det kan inte vara lätt, säger hon och tillägger: – Det är en plågsam tanke att en grym tillvaro kan få ett barn att fullkomligt ge upp. Personalens arbete är oerhört viktigt. Varje dag barnen ligger där är en förlorad dag.

En annan sak som personalen måste lägga åt sidan åt sidan är att barnens trauman.

– De här barnen kan inte bearbeta trauma i det läge de

befinner sig. Det får man jobba med senare, säger Carina. Boken, som kommer ut till hösten, är indelad i tre större avsnitt.

– Den har en inledning med en bakgrund, där vi bland annat tar upp spekulationerna om att barnen var förgiftade eller nedsövda. Sedan har vi valt att skriva om en fiktiv familj och berätta en historia om vad som händer under behandlingen. I slutet har vi en sammanfattning av metoden och reflektioner.

Vem är tänkt som läsare?

– Alla som kan komma i beröring med dessa barn, både behandlingshem, socialtjänst och andra är intresserade av syndromet, säger Carina.

Personalen på Solsidan har redan mött intresse för sitt arbetssätt. De har fått samtal från andra behandlingshem som velat ha tips och de har även varit ute och berättat om metoden. Att det nu blir en bok känns viktigt.

– Det känns bra att vi kan berätta hur vi har gjort. Vi har haft många ärenden och kanske kan våra erfarenheter hjälpa till att få fler barn tillbaka till livet – för det är vad det handlar om, säger Clara Ögren.

Text och foto: Monica Rossing

Herkules är ett stort, fristående hus mitt i skogen med rofylld utsikt över Stora Härsjön.

Herkules - ett nytt ankomstboende

På Herkules ska nyanlända, ensamkommande barn och ungdomar som söker asyl få landa tryggt.

– Vi ska ha en aura av lugn och omsorg i huset. ”Du är framme nu, du flyr inte längre.” Den känslan ska ungdomarna ha här, säger Dimitri Alemos, projektledare för boendet.

Herkules är ett nytt ankomstboende för asylsökande som Gryning Vård öppnade den 1 juni på uppdrag av Göteborgs Stad.

Uppdraget fick Gryning i slutet av 2014 och eftersom antalet ensamkommande barn ökar kraftigt är behovet av nya platser stort. På Herkules finns platser för 20 pojkar och flickor i åldrarna 12 till 18 år.

– Vi räknar med en ganska hög beläggning. Beräkningen är att vi kan komma att ha cirka 1 000 barn här under ett år, säger Dimitri Alemos, projektledare för Herkules.

– Vi är kommunernas Gryning och när en av ägarkommunerna ser ett ökat behov av platser för ensamkommande barn känns det bra att de vänt sig till oss. Det är syftet med Gryning, tillägger han.

Vad är ett ankomstboende?

– Det är ett så kallat transitboende. Det är en första placering för asylsökande ensamkommande barn och ungdomar. De får bo här tills de får en anvisningskommun, vilket kan ta cirka fem dagar, säger Dimitri och tillägger:

– Detta blir deras första möte med Sverige. När de kommer hit har de kanske flytt under en längre tid. De kan vara både utsvultna och traumatiserade. Vi har mycket höga ambitioner i hur vi ska ta emot dem. Det ska inte bara bli bra – det ska bli riktigt bra.

Engagerat mötte Dimitri och hans nya team ett par veckor innan Herkules öppnade. Då förberedde de sig inför öppnandet, lärde känna varandra och satte starten för att kunna ge barnen och ungdomarna ett bra mottagande.

Dimitri har arbetat inom Gryning i sex år och är sedan tidigare biträdande enhetschef för ett HVB-boende i Borås. Han har haft en hektisk tid det senaste halvåret, med planering, anställningar och iordningsställande av de mycket ändamålsenliga lokaler man hittat i Härskogen i Lerums kommun.

Det är ett fristående, stort hus mitt i skogen, med rofylld utsikt över en badsjö. Tidigare var detta ett hem för missbrukare.

– Här fanns redan inredda sovrum med sängar, men matsalen och övriga rum inreder vi med nya möbler. Två av de anställda fick börja tidigare för att montera möbler och jobba med inredningen, berättar Dimitri.

På Herkules ska det givetvis finnas personal dygnet runt, därför behövs 20 anställda. Dimitri är mer än nöjd med resultatet av rekryteringen.

– Ja, alla är handplockade, vi har gått mycket efter personliga egenskaper. Det är en heterogen grupp med många olika kulturella bakgrunder. Vi har hög kompetens rent akademiskt, och vi har språkkunskaper, utöver engelska, i bland annat arabiska, persiska och somaliska. Sedan kommer vi att arbeta med tolkar också när det behövs.

Vad ser du som den stora utmaningen för er i arbetet med barnen och ungdomarna?

– Det ligger många utmaningar i vårt arbete, men det är bemötandet som är särskilt viktigt. Det är viktigt att energin i huset är rätt och att alla blir sedda. Har vi 20

ungdomar i huset behöver vi vara väldigt uppmärksamma och känna av hur var och en mår. Vi har till exempel kunskaper om posttraumatiskt stressyndrom, vilket är viktigt.

Hur bemöter man bäst de här barnen?

– Vi ska inte bemöta dem auktoritärt, utan mjukt. Detta är barn vi ska ta hand om några få dagar – och vi ska göra det så bra vi kan. De har varit på flykt länge och haft högsta beredskap. Här ska de känna att de kan få slappna av, få mat och sova. Men vi är ingen myndighet. Det ska vi göra tydligt. Vi tar inga beslut kring deras asylärenden. Här kan man landa.

Och hur kan en "vanlig" dag se ut på Herkules?

– Vi ska ha fasta rutiner för hur dagen ser ut, med måltider och annat. Det ska finnas aktiviteter varje dag, men man kan få bara vara också. Vi kommer att göra sådant som att köra barnen om de ska till migrationsverket.

En av de anställda som själv har erfarenhet av att komma till Sverige som ung och flykting är Farzad Kazemi. Han har rekryterats inom Gryning, är socialpedagog och har arbetat med ensamkommande barn förut.

– Det första bemötandet är väldigt viktigt. Vi ska ge dem omsorg och de ska känna sig välkomna – och vi måste förstå att de kan lida av trauman, säger han.

Text och foto: Monica Rossing

Projektledare Dimitri Aremos (längst fram t.h.) och biträdande enhetschef Lisa Lignell (längst fram t.v) med nästan hela teamet. Uppifrån fr.v: Elvy Engen, Joan Sediq, Holger Bensching, Inna Melkonyan, Evelyn Waernes, Johnny Hell, Lena Sörilin, Camilla Stridsberg, Kazim Ahmad, Jakob Nordeborn, Farzad Kazemi och Anders Johansson.

VILL DU VETA MER?

Herkules

Projektledare Dimitri Aremos

Tel 0302-210 07

dimitri.alemos@gryning.se

FAKTA

År 2013 ansökte drygt 3 800 ensamkommande barn och flyktingar om asyl i Sverige genom Migrationsverket. År 2014 var antalet uppe i 7 000. Redan under första kvartalet 2015 har antalet ökat med 60 procent jämfört med förra året.

För att möta denna ökning har Göteborgs Stad öppnat en ny mottagningsenhet centralt i staden. Det nya ankomstboendet Herkules är en del av den satsningen.

Utvecklingsarbete med nytt perspektiv

Efter en kartläggning av hur Gryning klarar de allra svåraste ärendena stod det klart – det är inte hos klienterna som orsakerna till sammanbrott och oplanerade utskrivningar ska sökas, det är hos verksamheten. Genom att byta fokus från att det är barnen som utmanar till att det är verksamheten som provas har verksamhetsutvecklingen fått nytt fokus och ny energi.

Gryning gjorde under 2014 en kartläggning över svåra situationer i vården och förekomsten av oplanerade utskrivningar/sammanbrott. Bakgrunden var ett uppdrag från styrelsen om att förbättra Grynings förmåga att hantera svåra ärenden. Inledningsvis användes benämningen "barn som utmanar" för att beskriva utgångspunkten för arbetet.

– **Arbetet med kartläggningen** ställde det vi trodde på på huvudet, plötsligt blev det tydligt att det inte handlar om barnen, det handlar om verksamhetens förutsättningar, säger Susanne Lind, utvecklingsledare i Gryning.

Alla Grynings barn- och ungdomsenheter deltog i kartläggningen. Det visade sig att Gryning klarar många mycket svåra ärenden idag och att det finns svåra ärenden i alla verksamheter. – De nyckelfaktorer och nyckelmoment vi identifierat verkar vara generella för bolagets verksamheter trots mångfalden avseende målgrupp, metoder och arbetssätt, menar Susanne Lind.

Kartläggningen visade att det inte finns en enhetlig bild av vilka barn som vi inte klarar; likheterna i t ex grundproblematik, beteenden och diagnoser är stora mellan de som blir oplanerat utskrivna och de vi klarar. Däremot finns det stora skillnader i hur enheterna beskriver sina förutsättningar. I ett ärende med stora svårigheter

men som man ändå klarat på ett bra sätt på enheten kan man beskriva faktorer som t ex bra samarbete med socialtjänsten och stabil personalsituation på enheten, som avgörande. I ett likartat ärende, där det blivit en oplanerad utskrivning beskrivs t ex problem kring personalsituationen med hög personalomsättning och dåligt med vikarier, bristfälligt samarbete med socialtjänsten, brister i matchningen vid inskrivning etc. Här beskrivs närmast motsatsförhållandet jämfört med för de svåra ärenden som enheten klarade.

Bilden framkom mycket tydligt i kartläggningen att det alltså inte är en specifik grupp barn/ungdomar som Gryning inte klarar – det handlar till allra största delen om verksamhetens förutsättningar. Detta ledde fram till ett perspektivbyte; att gå från att tänka "barn som utmanar" till att tänka "när verksamheten provas".

Utifrån perspektivet "när verksamheten provas" fastställde styrelsen i december 2014 en strategi som ger inriktning och vägledning för Grynings arbete. Till strategin kopplades en handlingsplan för hur det fortsatta arbetet ska ske.

Arbetet pågår nu med att utveckla och förstärka ett antal nyckelfaktorer och nyckelmoment som är särskilt viktiga för att öka Grynings förmåga att klara svåra ärenden. Samtidigt står det klart att det inte finns några enkla svar eller lösningar, det finns inget facit för hur svåra situationer och kritiska skeden ska hanteras. Ett långsiktigt och ständigt pågående utvecklingsarbete krävs.

Förhållningssättet ska präglas av viljan att lära och förstå mer av det som händer när verksamheten provas. Att granska och blicka tillbaka på svåra situationer och kritiska skeden är viktigt. För att reellt lärande ska uppstå krävs verktyg som systematiserar och tydliggör, men också modet att faktiskt våga granska sig själv. Grynings verksamheter ska ha det modet!

Text: Birgitta Flärdh

VILL DU VETA MER?

Utvecklingsledare Susanne Lind
Tel 031-703 39 54
susanne.lind@gryning.se

GRYNING VÅRDS UTBILDNINGAR

FAMILJEHEMSENHETEN

Teater: Jag är ett barnhemsbarn, en personlig berättelse av och med Fia Adler Sandblad, skådespelare och manusförfattare samt Jonas Franke-Blom, musiker, kompositör och artist.

Vara: Onsdagen 16 september 2015 kl 10.00–13.00, Vara konserthus

Traumamedveten omsorg med Anna Thom Olin, leg psykolog på Rädda Barnens Centrum för barn och ungdomar i utsatta livssituationer i Göteborg.

Göteborg: Torsdagen 17 september 2015 kl 17.30–20.30, Scandic Opalen

Frågar man inget – får man inget veta med Jessika Arvik, organisationen Maskrosbarn

Göteborg: Torsdagen 8 oktober 2015 kl 18.00–21.00, Dalheimers Hus, Slottskogsgatan 12 Majorna (Temakvällen är ett samarbete mellan Familjehem Göteborg Stad och Familjehem Gryning)

I huvudet på en tonåring – om att coacha tonåringen till att göra bra val med Mia Börjesson, socionom med mångårig erfarenhet av att arbeta med tonåringar och deras närstående enskilt och i grupp.

Vänersborg: Fredagen 16 oktober 2015 kl 10.00–13.00, Ronnums gård, Parkvägen 18, Vargön

Göteborg: Tisdagen 3 mars 2016 kl 18.00–21.00, Scandic Opalen

Varför stannar bussen när inte jag ska gå av? Om barn med autism, med SvenOlof Dahlgren är filosofie doktor, legitimerad psykolog och författare.

Göteborg: Tisdagen 24 november 2015 kl 18.00–21.00, Scandic Opalen

Skövde: Tisdagen 1 mars 2016 kl 18.00–16.00, Kyrkans hus i Skövde

Det goda mötet – om etik och bemötande mellan oss människor med Egon Rommedahl, teolog, psykoterapeut och handledare.

Göteborg: Torsdagen 28 januari 2016 kl 18.00–21.00, Scandic Opalen

Vänersborg: Fredagen 8 april 2016 kl 10.00–13.00, Ronnums Gård, Vargön

Drog- och alkoholkunskap i vardagen – Beroendeutveckling, beroendepersonlighet och tecken med Kristina Ramberg, socionom och yrkesverksam inom Kriminalvården

Göteborg: Tisdagen den 9 februari 2016 kl 17.30–20.30, Scandic Opalen

För mer information kontakta Ulrika Bronsman, familjehemskonsulent tel 0703-205 665

KOMPETENSCENTRUM – ENHETEN FÖR INSATSER MOT HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

EHRV, Enheten för insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck, har sedan starten för drygt tio år sedan varit en av de ledande aktörerna i Sverige när det gäller frågor om hedersrelaterat våld och förtryck. Enheten har utvecklat arbetet och efterhand funnit hållbara metoder för att skydda de personer som är eller riskerar att bli utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Inom enheten finns idag en unik kunskap och erfarenhet inom området och de delar gärna med sig, till exempel till socialtjänst, skatteverk och skola.

Utbildningar – 1 dag, 2 dagar eller 8 dagar

Kompetenscentrum erbjuder grundläggande utbildningar där man lär sig mer om mekanismerna bakom hedersrelaterat våld och förtryck, hur skyddsutredningar går till och hur traumatiserade klienter bemöts. Vi skräddarsyr även utbildningar efter behov och önskemål

Konsultation

Konsultationer görs på uppdrag av Socialtjänst eller annan aktör med syfte att beskriva för utsatt vad det innebär att leva med skydd och/eller göra en bedömning av hur behovet av skydd ser ut. Samtalet sker på neutral plats och förutom personal från EHRV kan socialsekreterare eller annan kontaktperson medverka. Efter samtalet erhåller socialtjänsten en skriftlig sammanfattning med bedömning.

Handledning

Handledning för personal som möter klienter som riskerar att/lever med hedersrelaterat våld och förtryck. Handledningen fokuserar på metod och är vägledande/stödande i arbetet med de utsatta. Handledningen kan vara kontinuerlig terminsvis eller vara ett antal tillfällen som bestäms innan. I handledningen kan moment av utbildning ingå, såsom handläggning av skyddsärenden och bemötande av traumatiserade.

För mer information kontakta projektledare Linda Hansson, e-post linda@gryning.se eller informatör Inger Westerlund, e-post inger.westerlund@gryning.se

B-post

Returadress:

Gryning Vård

Box 5154

402 26 Göteborg

BARN OCH FAMILJENHETER

Birkahemmet

Göteborg, 031-25 64 10

Boda Familjecentrum

Borås, 033-41 28 42

Bryggan

Västra Frölunda,
031-47 21 02

Familjecentrum

Göteborg

Göteborg, 031-26 10 13

Familjecentrum

Fyrbodalen

Vänersborg, 0521-71 13 46

Kristinedals

Familjeverksamhet

Fengersfors, 0532-230 35

Solsidan

Skara, 0511-208 00

Trollbacken

Kungälv, 0303-187 00

ASYLBOENDE

Castor

Göteborg, 072-587 55 63

Herkules

Göteborg, 0302-210 07

Luna

Mariestad, 0501-109 45

Lyran

Örby, 0320-499 90

Mira

Alingsås, 0322-63 47 10

Stella

Strömstad, 0526-152 11

Vega

Fengersfors, 070-555 84 81

UNGDOMSENHETER

Bergiusgården

Ljungskile, 0522-216 28

Delsjötorp

Göteborg, 031-84 42 82

Hagen

Kullavik, 031-93 19 95

Lilla Torp

Göteborg, 031-707 31 73

Lillgården

Göteborg, 031-773 08 29

Ramnås

Borås, 070-223 52 24

Snäppan

Trollhättan, 0520-50 02 25

Sparregården

Vänersborg, 0521-127 64

Svea

Borås, 073-706 62 32

Tallbacken

Skövde, 0500-48 19 69

Vilgot

Skara, 0511-37 55 43

BEROENDEVÅRD

Götateamet

Göteborg, 031-19 83 80

Lärjeholm

Göteborg, 031-48 04 60

Strandgården

Ljungskile,
0522-290 96/97

Grynings

drogkonsultgrupp

Göteborg, 070-780 05 80

BOENDE ENLIGT LSS

Claesborg

Skövde, 0500-48 78 50

FAMILJEHENS

VERKSAMHETEN

Familjehem Göteborg

Göteborg, 031-40 54 30

Familjehem Skaraborg

Skövde, 0500-38 18 46

Familjehem Vänersborg

Vänersborg, 0521-57 57 92

SKYDDSBOENDE

Enheten för insatser

mot hedersrelaterat
våld och förtryck, eHRV

070-244 33 33

Mina Råd & Stöd

020-25 85 85

ÖPPENVÅRDSSENHETER

Grynings familjeteam

Lidköping, 070-510 32 12

MST Göteborg

Göteborg, 031-83 17 28

MST vid Vänern

Vänersborg, 0521-169 40

Resursteamet

i Alingsås

Alingsås, 0322-197 20

Resursteamet

i Göteborg

Göteborg, 031-83 26 60

